

РОБОТА НАД АНСАМБЛЕМ У ВОКАЛЬНО-ХОРОВОМУ КОЛЕКТИВІ

Дем'янка Наталія Юріївна,

канд. пед. наук, доцент

Полтавський національний педагогічний

університет імені В. Г. Короленка

м. Полтава, Україна

Вступ. У сучасних умовах реформування національної системи освіти в Україні, реалізації основних настанов «Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті» значно актуалізуються проблеми формування всебічно розвинутої особистості, її естетичного розвитку засобами музичного мистецтва, зокрема вокально-хорового. Саме спів, як найбільш демократичний і найдоступніший вид художньої діяльності, сприяє залученню молодого покоління до національних і світових музичних цінностей і традицій, вихованню морально-естетичних ідеалів, почуттів, поглядів і смаків, естетичного ставлення до навколишнього світу тощо. Вирішенню цих проблем допоможуть організація та функціонування різножанрових, різнопрофільних вокально-хорових колективів, залучення до активної участі в них громадян різних вікових категорій і професій. Особливо важливим є залучення дітей до мистецтва співу в різноманітних вокальних і хорових колективах у закладах освіти і культури. Спільне ансамблеве виконавство має великий виховний і розвивальний потенціал.

Мета статті – розкрити особливості роботи над ансамблем у вокально-хоровому колективі.

Матеріали та методи. У статті використано матеріали музично-педагогічних досліджень з проблем вокально-хорової роботи. Використовувались системно-структурний аналіз, синтез, систематизація, узагальнення, використання сучасного музично-педагогічного досвіду.

Результати та обговорення. Мистецтво ансамблевого виконавства належить до спільного музикування і засноване на поєднанні індивідуальної та

колективної форм творчості. Ансамблева майстерність базується на вмінні учасників колективу поєднувати власну художню індивідуальність з індивідуальністю інших виконавців, що забезпечує злагоджене гармонічне звучання вокальному ансамблю або хору. Поряд із розвитком власного голосу, індивідуального тембру, артистизму, виконавських якостей, співакам необхідно навчитися слухати інших учасників, вливатися власним співом у загальне звучання, забезпечуючи органічне поєднання усіх голосів партії між собою. Ці якості становлять технічну основу ансамблю.

Ансамбль як навичка передбачає повне злиття всіх елементів вокально-хорової звучності: мелодії, гармонії, ладо-тональної стійкості, метро-ритму, темпу, тембру, динаміки. Чітка інтонаційна узгодженість звучання, злитість і врівноваженість сили та тембру всіх голосів забезпечують соковитий, насичений, повноцінний унісон кожної партії та колективу в цілому.

Важливе значення для налагодження ансамблевого звучання має якісний склад партій, що обов'язково слід враховувати та дотримуватись певних умов при комплектуванні колективу. До них належать: кількісна рівновага голосів у хорових партіях (перших сопрано та других басів може бути трохи більше); рівноцінність партій за тембром, якістю і силою звучання; музикальність і вокальна культура співаків; наявність у партіях хороших сольних голосів; уникнення прийому до хору співаків з мовними і співацькими дефектами; розміщення співаків у партії за принципом поступового переходу від більш легких голосів до більш важких, з тим, щоб поруч знаходились виконавці зі спорідненими за тембром і силою голосами. Ідеальними умовами для налагодження ансамблю є збіг голосів за тембром, характером, діапазоном і силою звучання, досвід співацької практики.

Учасники колективу мають оволодіти вокально-хоровою технікою: спеціально організованим співацьким диханням, звукоутворенням, прийомами звуковедення, співацькою дикцією та артикуляцією, чистотою інтонування мелодії та гармонічних інтервалів і акордів, видами хорового ансамблю, ритмічною точністю виконання, навичками відтворення різних темпів і

динаміки, виразного фразування музичного матеріалу. Позитивним є також уміння співаків уміло застосовувати власні голосові дані, вирівнювати звучання голосу на всіх ділянках діапазону, наявність музичної грамотності, уміння читати нотний текст з аркуша тощо. Важливу роль відіграє розташування вокального ансамблю або хору, яке має бути незмінним під час репетицій і концертних виступів. Кожен співак повинен мати постійне місце, відчувати лікоть сусіда по партії й усвідомлювати себе невід'ємною часткою виконавського колективу.

Для успішного налагодження часткового ансамблю партії та загального ансамблю всього вокального чи хорового колективу керівник має працювати над налагодженням усіх видів ансамблю: ритмічного, динамічного, тембрового, дикційного, унісонного, гармонічного, поліфонічного. У тих випадках, коли співацькі голоси знаходяться в різних теситурних умовах, має створюватись штучний ансамбль. Він безпосередньо пов'язаний з динамічним ансамблем, завдяки якому можна вирівняти або пом'якшити теситурну строкатість.

Ансамбль повинен зберігатись при співі кожного звука, кожного слова, що мають виконуватись усіма хористами одночасно з однаковою силою і в одному характері. Надзвичайно важливим є розвиток у кожного співака вміння «підлаштовувати» свій голос до голосів інших співаків партії та всього хору. Ансамблеві навички формуються і розвиваються в хорі поступово шляхом опанування кожного з видів ансамблю. Робота над усіма видами ансамблю відбувається шляхом виконання спеціальних вправ різного ступеня складності на окремих голосних (*a, o, y*) і приголосних (*m*) звуках, складах (*ма, мо, льо, лю, до, ду* та ін.) в середній теситурі та на середній динаміці. Також використовуються різноманітні коротенькі поспівки, пісеньки, канони, уривки творів навчального репертуару.

Найбільшими проблемами при налагодженні ансамблю є відсутність гармонійного, єдинотембрового звучання голосів внаслідок різниці в манері співу кожного виконавця, недостатнє відчуття партнера, а також неоднчасне зняття звука в кінці фраз, несинхронна артикуляція, зняття з дихання при

зменшенні сили звука, невиконання динамічних та інших позначок композитора, недостатньо точно визначені або зовсім відсутні смислові акценти, недостатньо акцентована кульмінація твору, невиразна кода.

Для досягнення повноцінного загального ансамблю вокально-хорового колективу необхідна присутність у співаків певних якостей, умінь і навичок, серед яких: музикальність хористів, розвинутий слух, володіння методом вокалізації, збереження єдиної вокальної позиції, спів на опорі, чистота інтонування; відчуття метроритмічної організації звуків у часі, виконання творів з дотриманням певного метру, ритму, темпу й одночасності дій; відчуття динаміки, володіння градацією нюансів від найменшого до найбільшого без натиску і форсування звука, спів на опорі при будь-якій динаміці; відчуття тембрового забарвлення голосів, уміння пристосовувати звучання власного голосу до загального хорового ансамблю, змінювати характер звучання голосу відповідно до жанру, стилю і змісту твору; відчуття певного способу звуковидобування, володіння прийомами виконання різноманітних штрихів; дикційні вміння і навички – чітка та виразна вимова поетичного тексту відповідно до характеру й емоційного змісту твору, свідоме підкреслення логічних наголосів, дотримання фразування; почуття «ліктя», почуття відповідальності кожного хориста не лише за себе, але й за всю партію і колектив в цілому, навички самоконтролю, вміння чути себе і весь хор, аналізувати якість співу.

Висновки. Отже, налагодження ансамблю у вокально-хоровому колективі вимагає систематичної, послідовної, наполегливої праці від керівника і кожного окремого виконавця. Для досягнення хорового ансамблю необхідно працювати над усіма його складовими: єдиною манерою звукоутворення, інтонаційною і дикційною злагодженістю, динамічною і тембровою єдністю, ритмічною і темповою злитістю, унісонним звучанням, гармонічною урівноваженістю, особливостями поліфонічного розвитку голосів, однотипністю й одночасністю виконання.